

Trancella sämpläten – teknon filosofiaa

Elettiin vuotta MCMLXXVII, kun punkrock tuli muotiin. (Käytän roomalaisia numeroita havainnollistaakseni, kuinka vanhaa asia on.) Punk oli massojen kapinaa; sen edustama anarkismi yhdistyi enemmistökulttuurien maailmankuvaan ja ideologiaan. Mutta rock' n' rollin jälkiaalloissa akateemistenkin juhlamenojen tyvenen vaimeaan menuettiin sekoittui tuoreita ja virvoittavia laineita, joiden postmoderneista hyrskleistä myös Esa Saarisen Pelle Hermanni -malliset bailauskengät ottivat sähköiset urakierteensä ja filosofiseen skimbaukseen tarvittavat volttingsa. Aikana, jolloin yliopistoistamme pois potkittujen punkakateemikoiden mopedeista näkyvät enää vain iltaruskon hämärässä loimottavat pakoputken perävalkeat, on viimeinen hetki kääntää menokahvat toiseen suuntaan. Sillä elämää ylläpitävän yhteiskuntadynamiikan suitset ovat vaihtuneet monissa käsissä, elämämme on yksilöllistynyt ja filosofi etsii sisäisiä arvoja.

Se tapahtui vuonna 1994. Jäin pahasti koukkuun. Ennen en pitänyt musiikillisesta alakulttuurista, jota sanottiin teknoiksi. Sitä lähellä olevaa rap- ja hiphop-musiikkia ylenkatsoin eräänlaiseksi epämusikaalisuustestiksi: skeit-tareiden musiikista jos pitää, on varmasti epämusikaalinen. Tätä mieltä olen edelleen. Mutta sittemmin minulla oli ystävä, josta pidin kovasti ja joka sattumalta oli innoissaan juuri tietokoneilla tehtävästä teknomusiikista. Hän luetteli useita teknon lajeja: trance-teknoa, house-teknoa ja ambient-teknoa. Hän osasi erotella erilaisia tyyliä, versioita ja miksausia, ja ennen kaikkea hän sämpläsi. Hän sovitti kappaleista omia versioita, hyödynsi tietokoneelta löytyneitä ohjelmia ja lisäsi komppeja, joiden kiihkeys ilmaista erityisenä minuuttisykkeenä eli poundina. Se kulki kuin juna. Hän lisäsi vauhtiin kiihdytettyyn tavarahöyryyn useita erilaisia sirkusrummun päristyksiä, jotka loivat rytmiin kiihkeän ja innostavan odotuksen tunteen. Nostatuksat päättyivät isokokoiseen peltilautasen mäjäykseen jatkuen mahtipontisella mutta hyvin kaunisointuisella ja kihelmöivällä vauhdinoton tunnetta siivittäväällä melodialla, joka toimi lyhyenä johdatuksena tulevaan.

Hänen tietokoneensa oli yhdistetty stereolaitteistoon, ja siinä oli kiinni myös syntetisaattorin kaltainen keyboard. Hän hallitsi useita akustisia tilavaikutelmia, ja hän lisäsi levyihin suggestiivisia efektejä. Tämä kaikki oli erityisen nautittavaa, ja jokaisella tyvenellä, jokaisella kiihkeärytmisen sykkeen taukoamisella, oli tässä audiofonisessa tietoisuudenlaajentamiskenaariossa erityinen kokonaisaistitikokemusta terävöittävä merkitys. Hän poltti valmiit tuotokset laserlevylle, usein niillä oli mittaa seitsemän tai kymmenenkin minuuttia, ja kaksipesäisellä CD-soittimella sämpläten hän miksassi bitti-informaationa virtaavan soundisykkeen yhteen kuunneltaessa. Aloin rakastaa teknoa.

FILOSOFIA SOIKOON

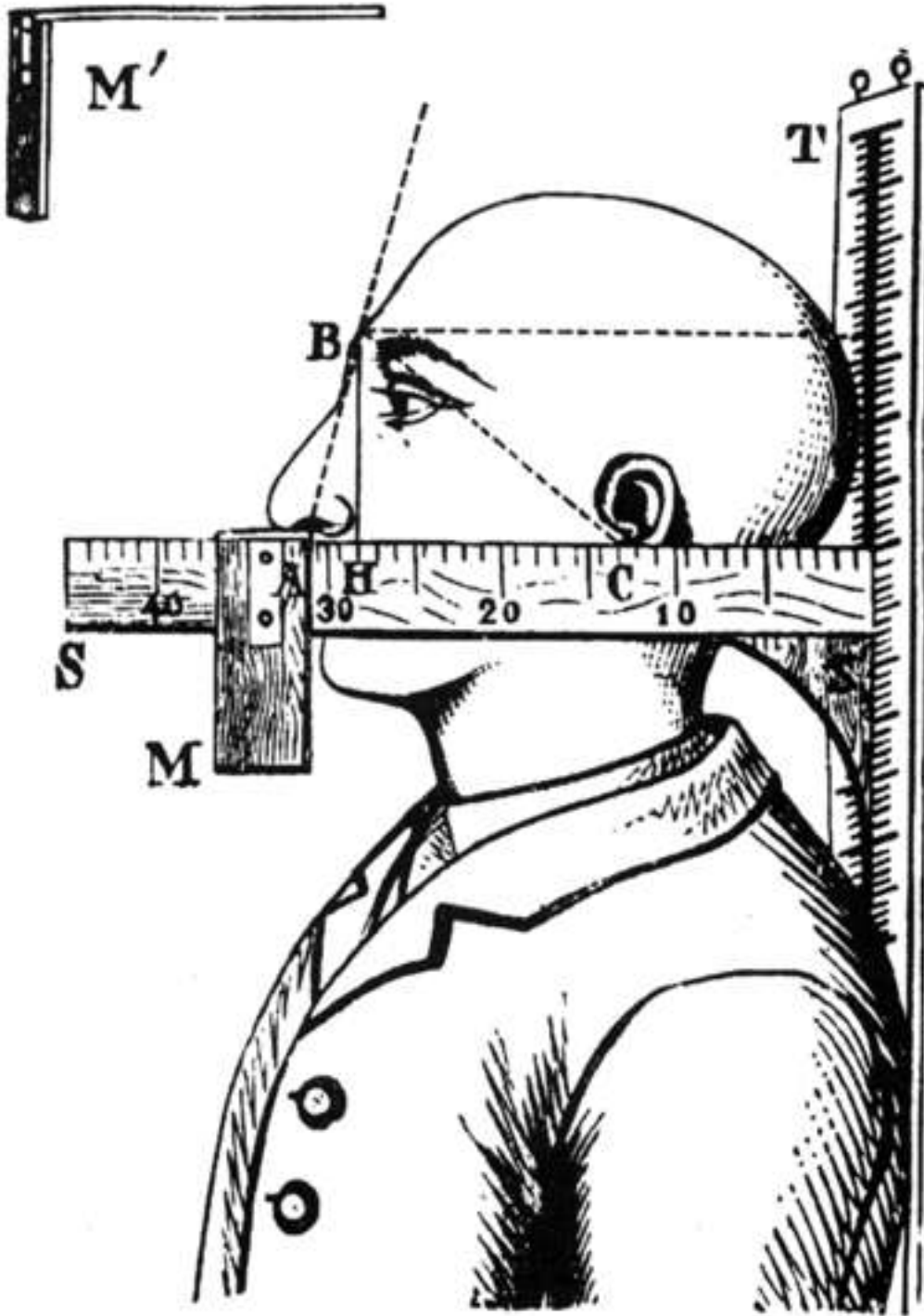
Laulun ja musiikin filosofista merkitystä ei voi koskaan liioitella. Niiden kautta artikuloituu merkityksiä, jotka ovat alkuvuomaisella tavalla inhimillisiä, aivan kuten äänen sävyt ja eleet, tunteet, itku, nauru ja koko äänikuvallinen maisema kuuloha-

vaintoineen, räjähdyksineen, paukkeineen, puheenporinoineen, hälyineen ja hiljaisuuksineen. Musiikkiin on syytä suhtautua vakavasti. Ääni ja puhe eivät ilmennä ihmisen persoonallisuutta, vaan ne ovat osa ihmisen persoonallisuutta. Sama pätee musiikkiin, ja musiikilla on erityinen mielen integraatiota edistävä vaikutus silloin, kun unissa kuullaan musiikkia, valaiden tai lintujen laulua, esimerkiksi.

Rapin taustalla on tunnetusti jazz ja syvän etelän groove ja soul. Teknomusiikin alkuperää, lajeja, kehitystä ja jopa niin sanottua teknokulttuuria tärkeämpää teknoissa on teknon musiikillinen olemus, se, mihin aineettomaan se filosofisesti viittaa, mihin se voi johdattaa, ja mitä aistitikokemukseen, tajuntaan ja tietoisuuteen liittyviä merkityksiä sen kautta voi tulla kuulijalle selväksi.

Sana 'tekno' perustuu Aristoteleenkin tutuksi tekemään kreikan kielen käsitteeseen 'tekhne', mutta mitään suoranaista yhteyksiä teknomusiikin ja Aristoteleen välillä ei ole. Filosofisesti katsoen teknomusiikin langettama valonsäde piirtää kukoistuksenomaiseen juhvalaistukseen lähinnä yhden praksista ja teoriaa yhdistävän näkökulman. Olennaista teknoissa on sen yhteys transsendentaalifilosofioihin. Transsendentaalifilosofioilla tarkoitetaan ajatteluperinteitä, tieto-oppia, filosofisia järjestelmiä ja niihin perustuvia maailmankatsomuksia, joiden lähtökohtana on ihmisen aistikyvyyn, sen aseman ja ominaisuuksien, filosofien selvittely. Monet järjestelmäkeskeiset tieteenharjoittajat ovat etsineet omille opinkappaleilleen oikeutusta pitämällä transsendentaalianalyysin perustajaa Immanuel Kantia ensisijaisesti systeemifilosofina, mutta kyllä hänkin oli monien muiden filosofien tavoin enemmän eettinen ja yhteiskunnallinen visionääri, jolle oli ominaista vain raskas saksalaisperäinen kirjoitustyyli. Jos siis transsendentaalifilosofioista on naturalistien aiheuttaman kangistelun jälkeen jotain jäljellä – ja nähdäkseni siitä ovat kaikki olennaiset ainekset jäljellä – on kysyttävä, missä mahdollisissa muodoissa transsendentaalianalyysiä hyödyntävät filosofiat elävät ja voivat hyvin keskellä inhimillistä todellisuutta.

Väitteeni on, että transsendentaalifilosofia elää, inkarnoituu ja konkretisoituu juuri transsendentaalielämyksiin kiihdyttävässä musiikissa, trance-teknoissa. Soveltavan filosofian riemu-

voitto lihallistuu seuraavassa maailmaa koskevassa lauseessa, joka kaikkien inhimillisten ja epäinhimillisten totuuksien tavoin on kielen sisäinen totuus eli tautologia: ”Transsendentaalifilosofia elää trancena.” Mutta väitteelle on myös päteviä perusteluja.¹

NATURALISOIDAANPA HIEMAN TRANSENDENTAALIFILOSOFIAA

Analyttisen filosofian nouseva tähti Sami Pihlström määrittelee aikalaisfilosofisen kommunikaation ehtoja niin, että filosofisten perinteidemme välille olisi parempi kehittää ”vuoropuhelua”. (Toiveeseen voisi tietysti lisätä toiveen, että viisasta olisi hoitaa vuoron perään myös filosofin virkoja.) Aina yhtä ilmaisuvoimaista kielikuvaa käyttäen hän katsoo, että naturalismin ja transsendentalismin välille voitaisiin rakentaa siltaa ja ryhtyy toimimaan tällaisena ”sillanrakentajana”.² Hän katsoo, että

naturalisoidun transsendentaalifilosofian kautta kantilainen transsendentaalifilosofia voitaisiin ikään kuin säätää, sen keskeinen ydin säilyttää ja, kuten monet nokkelat fenomenologit varmaan tulkitisivat, se voidaan ”pelastaa”. Samalla Pihlström katsoo pelastavansa myös systeemifilosofiseksi nimittämänsä katsantokannan ja asenteen, koska hänen mielestään transsendentaalifilosofia on Kantia ja Kant suurimmaksi osaksi systeemiä.

Tämäntapainen pioneerityö herättää toisaalta kysymyksen, mitäs ihmeen puolusteluja transsendentaalifilosofiat oikeastaan itse kaipaavat, ellei sitten ole niin, että naturalismi on jo olettukseenomaisesti asetettu primääriseen asemaan, jolloin myös transsendentaalifilosofioiden defensiivinen oikeuttaminen näyttäytyy tuollaisena moniarvoisuutta edistävänä laupeudentyönä. Koska minä olen luonteeltani hyvä, aivan niin kuin Mattiesko Hytönen ja Ruben Stiller, olen päättänyt aloittaa sillanrakennustyön vastapäiseltä rannalta ja tulla puolitiehen vastaan. Katsotaan sitten, mitä saadaan valmiiksi, putoameko kenties jorpakkoon pulikoimaan ja kuka kenetkin pelastaa. Pihlströmin mielestä transsendentaalifilosofia olisi ”pragmatisoitava”. Hän sanoo näin:

”Transsendentaalifilosofian avaaminen pragmatismille edellyttääkin transsendentaalisuuden käsitteen uudelleentulkitkaa. Transsendentaalinen reflektio, joka kohdistuu tietoomme, kokemuksemme ja siten maailmamme ennakkoehtoihin, on olennainen osa pragmatistin filosofista projektia. Pragmatistin on vain luovuttava kantilaisesta epähistoriallisesta, staattisesta apriorismista, ja hylättävä valmiit, muuttumattomat transsendentaaliperiaatteet. Kaikki, mitä elämässämme on – kuten se, että käytämme kieltä – on historiallisesti ehdollista ja kontingenttia. Voisimme elää aivan toisenlaisia elämää.”³

Mitä tämä tarkoittaa? Filosofikuntamme on viimeksi kuluneiden kymmenen vuoden aikana rikastunut useilla noin kolmekymmentävuotiailla filosofian tohtoreilla, joista jokainen keksii ja kehittää mitä omaperäisimpiä tulkintoja klassisille filosofeille.

Koska kuulun myös itse tuohon noin kolmekymmentävuotiaiden filosofien ryhmään, rohkenen yrittää samaa. Pohdin seuraavassa, miten elämäkäytäntöjen ja transsendentaalifilosofian yhdistäminen voisi käydä päinsä. Miten transsendentaalifilosofiaa voitaisiin todella naturalisoida, minkälaista naturalisoitu transsendentaalifilosofia on, ja mitä se oikeastaan merkitsee? Kun lähtökohdaksi valitaan elämäkäytäntöjen ja aistikykyä koskevan filosofian yhdistäminen, on luontevaa ajatella, että maailman ja inhimillisen elämän piirissä olisi jokin ihmisen kokemuksi ja kokemuksen ehtoja kokeileva *toteutumisyhteys*, jonka kautta kantilainen *Erlebnis* tulisi lihaksi ja vereksi, henki aineeksi ja aine hengeksi.

Kyseessä olisi aistikokemuksen transsendoiminen, kokemuksen muodollisten ehtojen tilapäinen ylittäminen. On filosofeja, kuten Heidegger ja Levinas, joiden mielestä temporaalisten näennäisehtojen transsendoiminen on osa ihmisen situaatiota pysyvästi, mutta monet naturalistit eivät hyväksy heidän ajatustaan eivätkä suostu lukemaan hei(s)tä. Siksi tarkastelenkin seuraavassa, miten transsendentaalifilosofiaa voitaisiin naturalisoida niin, että naturalismin luonne piirtyisi esiin riittäväällä selkeydellä. Haluan naturalisoida transsendentaalifilosofiaa siten, että tulos on tarpeeksi realistinen ja konkreettinen, haluan olla vaikuttava ja tuottaa tuloksia. Vältän vaikeita sanoja ja yritän olla helpottajuinen. Selitän asian niin, että kuka tahansa voi ymmärtää. Tarkastelen asiaa tavalla, jolla naturalismin immanentti olemus piirtyy selkeästi esiin, ja tuon jokaisen eteen sen, mitä saadaan, kun transsendentaalifilosofiaa oikein kunnolla naturalisoidaan. Pohdin ajan henkeä ja kysyn itseltäni, missä, oi missä, juuri tällä hetkellä kulkee ajan viimeisin virtaus, missä elämäkäytäntöjen kirjavissa roiskeissa porskuttelee naturalismin syvälinin ydin ja sen silmiltämme salattu praksis!

SYVÄLLISYYDESTÄ

Helsingin yliopiston filosofian laitoksilta asioita katsellen näyttäisi vuosisatamme filosofian merkittävimmäksi seuraukseksi tulevan se, että pragmatismi ja mediafilosofia ovat aikamme syvällisimmät suuntaukset. Siksi on syytä ottaa ajatus todesta ja pohtia, voitaisiinko niitäkin jotenkin yhdistää. Kun transsendentaalifilosofian ja naturalismin yhdistäminen pragmatismissa on palkintoeseen arvoinen asia, niin mainitussa mittakaavassa pragmatismista ja mediafilosofian yhdistämisen pitäisi olla vähintään Nobelin kirjallisuuspalkinnon suuruinen saavutus. Väitteeni on, että transsendentaalifilosofian tieteelle näkymätön naturalisointi on saanut ilmaisunsa jo useiden vuosien ajan kulttuurielämämme virtauksista viimeisimmässä mutta silti aina yhtä elinvoimaisessa ja tuoreessa ajanhengen linjauksessa, aistikyvyn näennäiset rajoitteet yhdistävässä kokonaisilmaisun ja -elämäntavan hankkeessa, suggestiivisessa teknessä.

Tekno on naturalisoitua transsendentaalifilosofiaa, ja mediafilosofisessa praksis-orientoituneisuudessa saa ilmaisunsa transsendentaalifilosofian elämäkäytännöllinen naturalisointi, jolle on ominaista rajatilojen tavoittelu, näennäisesti annetun stabiiliuden järkyttäminen, hätkähdyttävyyden ja havahtuminen. Sam Inkinen, joka tuli 1980-luvulla kuuluisaksi nukkumalla yönsä toimistonsa lattialla, tiivistää tulkintansa seuraavaan kirkaasti kiteyttävään katkelmaan:

”Lähitulevaisuuden ’auditiivisena oraakkelinä’ tekno saattaa kuvastaa nihilistisen ’X-sukupolven’, moraalittoman ’Q-sukupolven’ sekä matkustusorientoituneen ’G-sukupolven’ tai Don Tapscottin propagoiman ’verkkosukupolven’ kaoottista ja kontingenttia kokemustodellisuutta: auktoriteettien löystymistä, arvokoordinaattien (tietoistakin) kadottamista, koke-

musnarkomaniaa, kulttuurin ja moraalin imploosiota, tiedon ja historian redusoitumista informaatioverkkojen assosiatiiviksi rihmoiksi ja tämän kaiken kautta – länsimaisen kulttuuriperinteen vähittäistä tuhoutumista. Ongelmia stilisoivana elämistekniikkana tekno kertoo myös postmodernin ihmistyyppin hedonistisesta hurmasta, nomadisesta *laissez fairesta*

ja kyynisestä tee-se-itsestä. Ambientin ja trancen kaltaisten mikrogenrensä sekä zippikulttuurin kautta se kertoo rationaalisen valistusmentaliteetin horjumisesta, 2000-luvun uushenkisyydestä (’Vesimiehen aika’) ja niistä voimakkaista transsendessipyrkimyksistä, joihin moderniteetin omaksunut länsikulttuuri ei voi siirtyä kuin väkivaltaisen järjen hylkäämisen kautta.”⁴

Kuinka iskevää! Kuinka läpivalaisevaa! Lauselman mukaan olisi siis oikea aika hylätä ”väkivaltaisen järki”, mikä varmaan miellyttää ainakin niin sanottuja rationalisteja. Historiallisesti tekno on myös lähellä postmodernismin ja dekonstruktion sanomaa sekä jo 1930-luvun eksistenssifilosofoiden, Olavi Paavolaisen ja Tulenkantajien tunnelmia.⁵ Se on luku viime vuosisadan eurooppalaiseen filosofiaan.

Siksi teknon transsendentaalisten kannanottojen ja linjauksen kylkeen voi lisätä myös otteita niistä filosofioista, jotka korostavat ei-predikoitavan kokemuksen asemaa. Kokemuksen ensisijaisuutta ja yksikäsitteisen sanallistamisen mahdottomuutta alleviivaava filosofia asetetaan usein oppositioasemaan suhteessa niihin kielifilosofioihin, jotka painottavat kokemusten kommu-

ja ”yksityiskielestä” voi jättää omaan arvoonsa, koska ne perustuvat neuroottiseen rajoitteiseen joko/tai -päätelmiin. Olemisen ja ymmärtämisen luonne on diffuusi, jo itsessään ristiriitainen ja ajallisen ja muuttuvan ominaisuutensa vuoksi paradoksaalinen. Ihminen on eläessään ja toimiessaan jatkuvasti kiiruhtamassa ”itsensä edelle”, ja niin oman olemassaolon kuin muunkin olemisen ymmärtämistä leimaa raja-arvonomainen luonne, jossa itsen ja maailman ymmärtämistä jatkuvasti lähestytään.

Todellisuuden transsendoimista on se, kun ylittämme omat, näennäisesti aikaan sidotut ehtomme. Kyse ei ole mistään ”annetun myytistä”, vaikka monet filosofit ovat nähneet vaivaa saattaakseen kontemplaation kautta hankitun tiedon aivan kuten aistienkin antaman elämyksellisen varmuuden huonoon valoon. Toisaalta monet eksistenssifilosofit ovat antaneet transsendoimisen idealle myös uskonnollisen tulkinnan, vaikka itse ajatus on hyvin maanläheinen ja immanentti.

Siltä voitaisiinkin rakentaa myös eksistenssifilosofioita, transsendentaalifilosofiaa, pragmatismia ja naturalismia erottavien kuilujen välille. Teknon filosofiahan se vasta kirkastaa eksistenssifilosofian. Teknossa tihkuu esipredikatiivinen tuoreus. Se hylkää eksistenssifilosofisen yhtä hyvin kuin naturalistisen perustelun. Se ei pyri oikeuttamaan itseään kiveen kirjoitetuin takuutodistuksin. Se elää ne omalla tavallaan todeksi. Näin saatu arkikokemuksen filosofia kohoo majesteettilliseen kukoistukseen trance-musiikin kiihkeissä ja mukaansa tempaavissa soundeissa. Siksi on kiinnitettävä huomiota myös tanssin filosofiaan.

KUN TANHUPELIMANNI TUOHIVIRSUNSA SÖI

Tanssin kautta tekno on lähellä buddhalaisia zen-filosofioita, ja trancon ohjelma on pääpiirteissään sama. Tavoitteena on kokea satori, valaistuminen, tilapäisen ruumiista irtautumisen ja entistä voimakkaamman yhdis-

tymisen dialektiikka. Kulttuuri-ilmiönä trancon projekti viestii, että ihmisten liikkuminen ja kehonkieli on nykyisin niin jäykistynyttä ja kaavamaista, konttorituolin ja pulpetin kangistamaa, että monet länsimaiset ihmiset ovat käytännöllisesti katsoen menettäneet luonnollisen tapansa liikkua. Kuitenkin useimmat ihmiset liikkuvat toimistoteknistä rajoitteista vapauttuaan hämmästyttävän moni-ilmeisesti ja hyvin.

Trancea ja buddhalaista meditaatiota yhdistää kartesiolaisesta pakkopaidasta vapautuminen ruumiin ja hengen hyväksi. Ihminen, joka kietoo tanssin ja meditaation yhteen trancessa, ei ole kiertänyt kartesiolaisuuden kuilua. Hän ei ole esittänyt argumenttiakaan sielun ja ruumiin dikotomiaa vastaan. Hän ei ole osoittanut kartesiolaisuuden ideologista alkuperää ja luonetta. Hän ei ole analysoinut kartesiolaisuuden esiteoreettisia ja ideologisia taustaoletuksia taitavasti kuten Martin Heidegger ja

nikoituvuutta ja välitettävyyttä. Ne katsovat, ettei kokemuksista ole tietoaakaan, jos ei vallitse sopimusta kielestä, joka vasta antaa kokemuksille olemassaolon luvan ja semanttisen merkityksen. Tässä mielessä pragmatismi ja eksistenssifilosofiat kokevat keskenään kolhun.

EKSISTENTIALISMIKIN ON NATURALISMIA

Eksistenssifilosofiat vakuuttavat toteamuksellaan, että onhan ihmisen oltava olemassa ennen, kuin hän voi edes yrittää saada tietoa kokemuksistaan, esimerkiksi omasta olemassaolostaan. Siinä, missä *cogito*-argumentti on olemassaolon tekemistä tiedon kohteeksi, on olemassaolon kokeminen ei-predikatiivinen kokemus, joka on välttämätön sille, että minkään voi ymmärtää olevan olemassa. Saivartelun ”kehäpäätelmistä”, ”solipsismista”

Jukka Hankamäki⁶, vaan hän on yksinkertaisesti transsendoitunut: hän on ekstaasissa.

Mutta ajatuksella on myös sosiaalinen puolensa. Trance-musiikki ikään kuin kuorii ihmisten kehonkielestä, eleistä ja liikkeistä irti ihmisen partikulaarin ruumiin rajat, ja tanssin avulla kehot ja sielut voivat yhdistyä metafyyysis-kosmisessa kokonaisaistitikokemuksessa. Sam Inkinen kuvailee transsendoitumista seuraavasti:

”Kysymys rave-estetiikassa on näyttänyt alusta lähtien olevan voimakkaasta totaalikokemuksesta (vertaa Wagnerin *Gesamtkunstwerk*), jossa on tavoiteltu konventionaalisen rock-konsertin tai 80-lukuisen discoillan ylittävää, tajuntaa voimakkaasti stimuloivaa kokemusta, so. ’nopean liikkeen aiheuttamaa hallusinaationomaista ruumiskokemusta’ ja ekstaasinomaista ’ruumiittoman ruumiin kokemusta’. Tämän kokemuksen saavuttamisessa on nopean ja kovaäänisen musiikin,

kiivaasti ja rytmisesti organisoitujen valojen, suljetussa tilassa syntyvän joukkosuggestion sekä erilaisten psykedeelisten ja empatogeenisten kemikaalien lisäksi tanssilla ollut elimellinen merkitys.”⁷

Teknoa voi siis tanssia koko yön kestävässä rave-juhliissa. Tekno on epäsukupuolisidonnaista, ja sen keksivät edistykselliset homoseksuaalit aivan kuten diskonkin. Porvarilliset äidit ja isät eivät osaa aavistaa, että heidän teini-ikäinen pikku pampeloisensa bailaa auringon nousua tervehtivissä, pakanallisissa seremonioita muistuttavissa karnevaaleissa, joka on seksuaalipoliittisen vähemmistöliikkeen keksintöä ja jossa ajatukset, tunteet ja sielut siirtyvät yhteishengen lumouksessa kehosta kehoon kuin voodoo-rituaalissa. Tekno on nuorison integraatiota edistävää. Se tarjoaa luovan kanavan poliittiseen kapinointiin tilanteessa, jossa sukupolvien kuilu on luotu näennäisesti umpeen, rahat ja ansiolähteet siirretty eläkeläisten haltuun ja nuoret taivuteltu palvelemaan 60-luvulla luotua valtaa.

Yhteiskunnalliseksi demonstraatioksi nähtynä teknossa artikuloi uusi suhde luontoon ja persoonaan.⁸ Noitarummun arkaaiset rytmit nousevat syvältä inhimillisen kokemisen arkkityypeistä ja seksuaalisuudesta, ihmisen sisäisestä, biologisesta rytmikoneistosta. Tekno on yksilöitä ja alakulttuureita positiivisesti eheyttävää ja itsemääräämisoikeutta vahvistavaa. Tuloksena on telepaattinen yhteisö, joka vie uutta viestiä yhteiskuntaan. Teknoreiverit ovat kulttuurin kärkijoukkoa, he ovat uutta filosofia avantgardea, jolle myös 30-luvulta tutut koneromantiikka, hurmio ja luonto – alastomuus, porno ja ekstaasi – rivoisuus, ruohokentät ja uimarannat – julkisuus, häpeämättömyys ja stadionit – ovat edelleen ehtymätön luovuuden lähde.

TEKOÄLYKIN ON HUMANISMIA

Kiintoisan näkökulman teknon, transsendentaalifilosofian ja naturalismin suhteisiin avaa tekoälyntutkimus ja kognitiotiede. Teknomusiikkia valmistetaan yksinomaan syntetisaattoreilla ja tietokoneilla, ilman akustisia soittimia. Suositellenkin tämän artikkelin lukumusiikiksi Alice Deejayn tasaisen erinomaista teknopoplevyä *Who needs guitars anyway?*⁹

Keskeinen kysymys on, voiko tietokone puhua ja ilmaista itseään tekoälyllä tuotetun musiikin kautta. Ylittyykö kommunikaation kuilu helpommin aistiefektien kuin käsitteellisen informaation keinoin? Kiintoisaa on myös se, mitä tietokoneilla tuotettu äänimaisema merkitsee musiikille semioottisesti. Johan Sebastian Bachin partituurit voidaan translitteroida konekielelle, mutta cembalon ja Grimaldi-pianon aikaiset instrumentit eivät selviä tietokoneen tuottamista tila-avaruusefektesteistä. Kolmoisviulukonsertin voi kieltämättä sovittaa konemusiikille (vaikkaakaan ei tärytorvelle), mutta tietokoneilla tehtyä musiikkia ei ole olemassa toisille soittimille sovitettuna.

Jos säveltämiseen yhdistetään tekoälyä, kone puhuu ihmiselle musiikin kielellä inhimillisen ja koneellisen rajan yli. Ajatus on tietysti vertauskuvallinen, mutta niinhän luonnehdinnat yleensä ovat, ja miksi kohtuuttomuuden raja kulkisi juuri tässä? Sävelproduktion saattaminen inhimillisesti ymmärrettävään muotoon on koneelle helpompaa kuin kognitiivisen tai semanttisia merkityksiä sisältävän. Koneen säveltämää musiikkia ei voi erottaa ihmisen ohjelmoimasta, mutta kone ei pysty ainakaan toistaiseksi tuottamaan loistavaa romaania, mikä merkille pantakoon. Kyborgi voi siis olla ainakin säveltäjä mutta ei kovin hyvä kirjailija. Ihmisen ja koneen välisen kognition ongelma näyttäisi helpommin ylittävältä nimenomaan aistielämyksen kuin käsitteellisen informaation keinoin. Musiikki on nähtävissä pelkäsi suhteiden järjestelmäksi niin kuin matematiikka, kun taas luon-

nolliselle kielelle on ominaista semanttinen syvyys. Tietoteoreettisista esteistä voidaan päästää yli teknon keinoin, sillä ”rajallinen levykokoelma aiheuttaa painetta päänkuoreen”, sanoo Free Record Shopin mainos.

Siteeraan vielä Sam Inkistä. Juuri hän on omassa legendaarisessa *grand old manin* etabloituneisuudessaan teknofilosofian ehtymätön asiantuntija:

”Teknokulttuurissa tähän korkean tunnetason maailmaan pyritään musiikin ja tanssin lisäksi nauttimalla *ecstasy*-huumetta (suom. ekstaasi). Kyseessä on amfetamiinijohdannainen hallusinogeeni, jonka käyttö varsinkin manner-Euroopan puolella on yleistä. Siinä, missä hipit 60-luvulla nauttivat LSD:tä, vauhdittaa tämän päivän teknoreiveri itseään älyhuumeilla ja ekstaasilla.”¹⁰

Muun muassa heroiniä maistelleet kertovat, että teknomusiikin efektit simuloivat juuri sitä, mitä huumausaineet parhaimmillaan stimuloivat. S(t)imulaatio auttaa nauttimaan astraalisuudesta täydemmin, näkemään värejä syvemmin, ja tietoisuuden laajentamisesta on kuulemma apua myös seksissä.

VÄLIHUOMAUTUS

Kreikkalaisten miesten puheillallisilla Sokrateen tiedetään käytäneen sananlahjojaan ensin jonkin asian puolesta siteeraten poissaolevaa ystäväänsä tai antamalla puheen soljua omasta päästään. Sitten hänen selitetään tulleen katumapäälle, viettäneen pitkiä aikoja pihamaalle jäähmettyneenä vastaanottaen viestejä tuonpuoleisuudesta. Tämän jälkeen hänen kerrotaan astuneen takaisin tupaan, aloittaneen puheensa uudelleen ja lausuneen sen, minkä demonit olivat hänelle viestineet.

Modernisti ilmaistuna Sokrateen sosiaaliset pidäkkeet olivat puheen päpätöksessä murtuneet ja hänen kielensä kannukset katkenneet, ja vasta alkuryöpsähdyksen jälkeen oli katharsiksen ja tehdyn virheen korjaamisen vuoro.

”*Sokrates*: Sillä hetkellä kun olin aikeissa mennä joen yli, ilmestyi se tavanomainen merkki jumalalta, joka varoittaa minua kun olen tekemäisilläni jotain. Olin kuulevinani äänen, joka kielsi minua lähtemästä ennen kuin olin puhdistautunut, ikään kuin olisin jotenkin rikkonut jumalaa vastaan (...) Vasta nyt minä ymmärrän rikkomukseni. Millainen tietäjä onkaan sielu! Jokin vaivasi minua koko ajan puhuessani, ja Ibykoksen tavoin minä pelkäsin että ’jumalia vastaan rikkoen hankin mainetta ihmisissä’. Mutta nyt kuten sanottu käsitän erehdykseni.

Faidros: Mitä sinä tarkoitat?

Sokrates: Se oli hirvittävä puhe jonka sinä minulle luit, *Faidros*. Ja hirvittävä oli myös puhe jonka pakotit minut pitämään.”¹¹

Seurasi peruutusruno, palinodia, jotta puhujaa ei kohtaisi kauhea filosofiaa kuohitseva kosto, sokeus. Niinpä filosofi puhui edellisen puheensa kanssa täysin ristiin.

”NATURALISOITU TRANSENDENTAALIFILOSOFIA”

Palatkaamme aiheeseemme. Olisi ilmeisen epäoikeudenmukaista määritellä transsendentalismin asemaa naturalismin kautta. Olisi kohtuutonta arvioida transsendentaalifilosofioita virheellisiksi ylipäänsä tai virheellisiksi sillä perusteella, että ne poikkeavat niin sanotusta luonnontieteellisestä asenteesta, sillä kyseessä ovat alkuperäisesti vertailukelvottomat suuntaukset. Aivan kuten

Sami Pihlströmkin kohteliaasti sanoo:

”Olisi (...) hätiköityä tyrmätä perinteikäs, aikanaan vaikutusvaltainen filosofian harjoittamisen tapa empiirisestä luonnontieteellisestä asennoitumisesta poikkeavana ja pelkästään tämän vuoksi virheellisenä käsityksenä filosofiasta. Oman aikamme ajattelijoiden joukossa on vielä monia, jotka pitävät kantilaista transsendentaalifilosofian ideaa perustaltaan oikeana.”¹²

Minä otan tämän todesta. Minäpä kerron teille nyt, minkälaista on naturalisoitu transsendentaalifilosofia. Naturalisoitu transsendentaalifilosofia on tällaista: filosofi leikkaa paperista neliön ja sanoo ”Tämä on pragmatismia.” Sen jälkeen hän kohtaa kollegojensa taholta arvostelua ja leikkaa neliöstään yhden kulman pois. Sitten hän esittelee aikaansaannoksensa taas kollegoilleen, kohtaa jälleen arvostelua ja leikkaa toisen kulman pois. Näin hän jatkaa, kunnes käsillä on pyöreä pallo. Sitten hän menee yleisönsä luokse ja sanoo: ”Tämä on naturalisoitua transsendentaalifilosofiaa, tämä on neliö, jota edustan!”

Entä minkälaista on teknon filosofia? Filosofian kannalta on edifioivaa, kun kansallisfilosofimme J. V. Snellmanin jälkeläinen suoraan alenevassa polvessa, malliagentti Laila Snellmanin poika bailaa maailmaa valloittavan Bomfunk MC's:n musiikkirainalla ollen kaikenkattavan Music Televisionin kautta laajimmalle levinnyt kotimainen musiikkivideoesitysjämme ja ylivoimaisesti noteeratuin elokuvatähtemme kautta vuosien harmaan vaelluksen. Mutta tekno sinänsä ei ole pelkkää pötyä. Teknon trance-luonteeseen liittyy selvästi totuutta. Tekno toteutuu pimeyden ja hämärän rajamailla, se kuuluu epäjumalten hämärän vaikeasti tutkittavaan reviiiriin. Musiikki vaikuttaa aivoihin suoraan, aivan kuten hajut ja tuoksut. Niiden tuottama refleksi on välitön ja alkukantainen. Ne vaikuttavat tiedostamattomaan.

Tekno on fasinoiva visio. Se on esileikki ja ekstaattinen rynkytyks yhtä aikaa. Operoidessaan veitsenterällä tekno houkuttelee dualistiseen tulkintaan. Siksi myös suhtautuminen teknoon on kuin kristillinen saarna, jossa syytösosaa seuraa armo-osa, tai kuin humalatila, jossa erottuu vastaavasti laskuhumala ja nousuhumala, tosin päinvastaisessa järjestyksessä. Mutta mitä on tekno?

JÄÄTÄVÄN POLTTEINEN HEKUMA

Teknomusiikkia leimaa kielettömyys; se ei ole sidoksissa aikaan eikä paikkaan. Se on sidoksissa kosmisuuteen, ja se pyrkii olemaan universaalia. Kun Trevor Pinnock johti aikoinaan Sibeliusta Lontoon filharmonikoille, hän selitti sovituksiaan siten, ettei Sibelius oikeastaan kuvannut teoksissaan suomalaista luontoa vaan ihmisielun sisäisiä tapahtumia, jotka ovat universaaleja. Suomalaiset hermostuivat ja paheksuivat hänen lausuntojaan. Ne eivät tehneet oikeutta kansallissäveltäjälle, joka tuijottikin Tuusulanjärven pintaa vain löytääkseen sävellystyöhön tarvittavaa hiljaisuutta. Se, miksi ranskalaiset inhosivat Sibeliusta – taiteen yhdistyminen kansallistunteeseen – olikin pohjimmiltaan epänationalismia. Vai oliko?

Voisi kuvitella, että sama pätsi teknoon. Myös sitä leimaa kielettömyys, kun alakulttuurit harjoittavat anarkismia ylittä-

mällä kansallisia ja etnisiä rajoja, aivan kuten kansainväliset kapitalistit ja yläluokkaiset korkeakulttuurit ovat aina tehneet. Myös suomalainen voi menestyä maailmalla, jos hän luopuu erittäin kaunista vuohen mäkätystä muistuttavasta suomen kielen äännerakenteesta mykistämällä itsensä kokonaan kuten teknossa. Toinen vaihtoehto on paketoita sanottavansa hirvittäväksi käsitepuuroksi kuten rapissä. Ruotsin kielen mongertavasti etenevästä äännerakenteesta puolestaan johtuu, miksi maailma tuntee sellaisenkin käsitteen kuin ’ruotsalainen reggae’.

Sen sijaan Daruden sinivalkoinen *Sandstorm*, jolla oli kunnia olla ensimmäinen suomalainen konemusiikin luomus ja samalla ainoa suomalainen kautta aikojen Britannian single-listan sijalla kolme, ei suinkaan muistuta sävelkulultaan Porilaisten marssia. Sen valittavan melankolinen melodia tuo mieleen kansainvälisen työväenlaulun kertosäkeet. Eikä tuo Virtasen Ville yritä olla yhtään enempiä tekourbaani kuin itseään olen, sillä hänkin on kotoisin syvältä Satakunnan synkeästä metsästä, Hinnerjoen alatasakuntalaisesta kylästä, jossa kauppa, seurakunta ja posti jakavat ainoiden risteävien katujen kulmat ja jonka mutaista pääraitia minut pakotettiin ajamaan armeijamallisella polkupyörällä kranaatinheitin vastinlevy ajoneuvooni kiinnitettynä suorittaessani varusmiespalvelusta Porin Prikaatin joukko-osastossa Säkylässä vuonna 1986. Tästä henkisestä ilmastosta, tästä muusisesta ympäristöstä, tästä sisäisestä sävelmaisemasta, on kotoisin yhtä hyvin *Sandstormin*, *Feel the Beatin* kuin *Out of Controlin* meteli ja mäiske, joka varsinkin äkkiaamusta alkaen tuo satunnaisen kuulijan mieleen, ettei hän ravintolamusiikin uhriksi jouduttuaan ole suinkaan missä tahansa tilassa, paikassa tai talossa, vaan hän on suorastaan sodassa!

PRAGMATISOIDUN MASSAKULTTUURIN SIETÄMÄTÖN REIPPAUS

Teknomelodiat ovat hyvin repressiivisiä. Syntetisaattoreiden palkeista puhallettuina ne muistuttavat enemmänkin virsiä, ja niiden suggeroiva merkitys lienee sama. Ennustan, että kaikkein omistautuneimmista teknointoilijoista tulee aikanaan aktiivista kirkkokansaa.

Mutta teknokulttuuri on samalla hyvin työväenluokkaista. Kyse ei ole vain esteettisestä esillepanosta, kulttuuri-ilmioistä tai joukkoliikkeestä vaan enemmänkin koko persoonanmuodostukseen liittyvistä motiiveista. Selitys, jonka mukaan teknohuuma asianmukaisine kiihdyttimisine ja pakomatkoineen joutuisi vain siitä, että nuorison todellisuus täyttyy epätoivosta ja ankeudesta, on banaali. Syy todellisuuspakoon on se, kun elää koko ajan nenä konditorialiikkeen ikkunassa kiinni: kun tietää, mitä kaikkea maailmassa olisi tarjolla. Normaali työväenluokkainen lähiönuori on yleensä nähnyt kaiken tarpeellisen tietääkseen mitä hän *voisi*, mutta kun kaikki on mahdollista ja vain mahdollista, ei mikään ole ylitse muiden, eikä asioilla ole tavoittelamisen vaatimaa arvoa. Niinpä ratkaisuksi jää *extreame*-kokemusten etsiminen. Keskiluokkaisen virkamiesperheen nuori, joka on saanut kaiken minkä on osannut pyytää, kulkee tonnin Evisu-farkut jalassa päällään trendiliikkeestä ostettu neljän sadan markan t-paita. Vanhempiensa epätoivoissaan keräämää omaisuutta tuhlaten hän oksentelee ja ottaa vapisevin käsin nappia, ja hänen korviensa välissä humisee tuuli...

Tietyn luokkastrategisen ilmeen ohella teknokulttuurissa

huomiota kiinnittää reippauden ja raikkauden tavoittelu, joka soi hymnimäisenä Internationaalina marssipoljennon päällä. Kun johonkin asiaan yhdistetään työväenluokkaisuus, kansallishenkisyys ja hurmoksellisuudesta kertova ryhtiiliike, herää kysymys, tunneteko tarpeeksi fasismiin massapsykologiaa tunnistaaksenne, mitä nationalismiin ja sosialismiin yhdistelmästä syntyi.¹³ Jos fasistit olisivat keksineet teknon, he olisivat joko estetisoineet pelkän ruumiin ja tyytyneet siihen (mikä olisi ollut adekvaattia) tai tehneet myös teknomusiikista politiikkansa subliimin välineen. Poliitiikan kautta ruumiita tulikin melkoinen pino. Onneksi nykyään on tekno.

Tekno vapauttaa kontrollin kahleista. Tekno antaa oikeuden rajatilaan ilman altistumista auktoriteeteille. Tekno antaa luvan rypeä ja oksentaa ilman poliittisia seurauksia. Paavit suudelkoot natseja, mutta tekno on ihmisen ystävä niin kuin massakulttuuri on filosofian vihollinen. Tekno antaa yksilölle luvan olla viimeinkin poliittisesti korrektilla tavalla hullu.

Postmodernismi olkoon postmortemismia, mutta mediafilosofi Make Leveelahti on trenditietoinen ja luova. Hän on eräänlainen *levottomuuden* huippu. Niinpä hän kuuluu siihen noin kolmekymmentävuotiaiden kellokkaiden ryhmään, jotka eivät koskaan toipuneet ajokortti-ikäisen omnipotenssifantasioista ja jota jatkuvasti juovuttaa rajaton luottamus omiin kykyihin. Kas näin hän bailaa elämäkäytäntöjä ja transsendentaalifilosofiaa, kaikkea mahdollista ja mahdotonta filosofian henkiseen tilaan ja mihin tahansa yhdistäen:

”Leveelahti katsoi olevansa hyvä tanssija. Hän oli jopa harjoitellut kotona ja antoi nyt epäröimättä parastaan. Itse Nietzsche olisi säikähtänyt sitä henkihieverissä välkehtivää valourkua ja diskon kattoon kiinnitettyä peilipalloa, jonka säkenöivässä loisteessa mediafilosofi ilmensi itseään. Hän hyppi, tanssi, poukkoili ja hikoili diskon liukkaalla lattialla sellaista menoa, että monet vähemmän päihteissä olevat juhlijat taluttivat jo oman partnerinsa sivuun kuin minkäkin räntiväsyneen aasin.

Make Leveelahden mielestä Nietzsche oli nynny. ’Kun menet naisen luokse, älä unohda ruoskaa.’ – Mitä siinä? Kuka tahansa voisi nykyään sanoa saman, ajatteli Leveelahti. Sitä paitsi Tiina oli laiska, pullea ja tyhmä toisin kuin hänen uusi sähkönsininen partnerinsa, vaikka maskara alkoi valua jo tämänkin otuksen poskille, ja hänen metallinhohtoväri- huulipunansa oli pysyvästi tärvellyt Leveelahden muodikkaiden pop-vaatteiden rintamukset.

Mutta ilma oli täynnä sielua ravitsevaa tupakansavua ja teknomusiikin romanttis-dekadentteja mollisoituja, jotka oli voideltu korskeilla sanallisilla fraaseilla ja jotka melankolisuuudellaan toivat mieleen aidiin kuolevan tiputuspotilaan viimeiset kuolinkouristukset. Lopulta Leveelahti jorasi lattialla yksin ja tanssi omat askeleensa robottimaiseksi katkävetyksi muutavien strobovalojen paisteessa kuin mikäkin TV-mainoksen Ola Pallonivel.”¹⁴

Ja hetkisen kuluttua:

”Leveelahden kengät olivat tipotiessään. Hänen räkäkaunis wetlook-kampauksensa oli aivan sekaisin. Hänen sylkensä ja

verensä olivat tahrineet ravintolan samettipäällysteiset portaat, ja hänen sikamakeet populaarikuteensa olivat yltä päältä paskassa. Paskaa, paskaa ja vielä kerran paskaa! Glamourin lumon takana ei ollut mitään muuta kuin pelkkää paskaa. Leveelahden tavoitteleman loisteen takaa oli paljastunut julkisuuden kostonhimoinen julmuus ja itsetehostuksella paistetun trendifilosofian hirviömäinen rumuus.”¹⁵

Tämän filosofisen ajankuvan jälkeen en voi muuta kuin yhtyä erään IT-alalla työskentelevän ystäväni toteamukseen: ”Tämä teknomedia-ala on suurimmaksi osaksi pelkkää haippaa.”

VIITTEET

1. Kuuntele johdannoksi levyt: Asian Dub Foundation, Community Music, London Records, 2000; ATB, Movin' Melodies, 1999 ja Two Worlds, Kontor Records, 2000; Chicane, Behind the Sun, Xtravaganza Recordings, 2000; Clubber's Guide to Trance, Ministry of Sound Records, 1999; Darude, Before the Storm, 16inch, 2000; Gary D., D-techno, Pias Recordings, 2000; Goa-head, Leguan, 1999; JS16, Inthemix, BMG Finland, 2000; MTV Ibiza 2000, White Island Music, 2000; Ravermeister 12, Euro-media, 1999; Techno Muzik Classics, Beechwood Music, 1999; Trance 2000, Edel Records, 2000; Trance Allstars Worldwide, Edel Records, 1999; Trance Club 2001, Freeride, 2000; Trancemaster 22, Vision Soundcarriers, 1999; Paul van Dyk, Out There and Back, Paul van Dyk, 2000; Trancefloor.net, Trancefloor.net, 2001.
2. Pihlström 1996, s. 192.
3. Pihlström 1996, s. 197.
4. Inkinen 1999/1998, s. 582.
5. Paavolainen 1990/1929.
6. Hankamäki 1994, s. 63–69 ja 1995, s. 51–61.
7. Inkinen 1999/1998, s. 574.
8. Katso McKenna 1992.
9. Violent Records, 2000.
10. Inkinen ja Salmi 1999/1993, s. 83.
11. Platon, Faidros, 242cd.
12. Pihlström 1996, s. 192.
13. Vertaa Reich 1982/1933.
14. Hankamäki 2000, s. 72–73.
15. Hankamäki 2000, s. 76–77.

KIRJALLISUUS

- Jukka Hankamäki, *Kuka halusi murhata filosofin: romaani filosofian hulluista päivistä ja myös rikoksesta*. Feenix, Helsinki 2000.
- Jukka Hankamäki, *Minä: minäfilosofioiden filosofiaa*. Yliopistopaino, Helsinki 1995.
- Jukka Hankamäki, *Minän rakentuminen ihmistieteissä*. Tampereen yliopisto, Tampere 1994 (Filosofia tutkimuksia Tampereen yliopistosta, vol. 54).
- Sam Inkinen, ”Konemusiikki ja avantgarde. 20. vuosisadan kokemusestetiikka ja sen avantgarde-kytkennät”. Teoksessa Sam Inkinen, *Teknokokemus ja Zeitgeist: digitaalisen mediakulttuurin yhteisöjä, utopioita ja avantgarde-virtauksia*. Artikkelit. Lapin yliopisto, Rovaniemi 1999 (1998) (Acta universitatis Lapponiensis, 28).
- Sam Inkinen ja Markku Salmi, ”Tekno! Tanssimusiikin hiukkaskiihdytin”. Teoksessa Sam Inkinen, *Teknokokemus ja Zeitgeist: digitaalisen mediakulttuurin yhteisöjä, utopioita ja avantgarde-virtauksia*. Artikkelit. Lapin yliopisto, Rovaniemi 1999 (1993) (Acta universitatis Lapponiensis, 28).
- Terence McKenna, *The Archaic Revival: Speculations on Psychedelic Mushrooms*. Harper, San Francisco 1992.
- Olavi Paavolainen, *Nykyaikaa etsimässä: esseitä ja pakinoita*. 4. painos. Otava, Helsinki 1990 (1929).
- Sami Pihlström, ”Voidaanko transsendentaalifilosofiaa naturalisoida”. Teoksessa *Ajatus 52*, s. 191–214. Suomen Filosofinen Yhdistys, Helsinki 1996.
- Platon, ”Faidros”. Teoksessa Platon, *Teokset, osa 3*. Suom. Pentti Saarikoski. Otava, Helsinki 1979.
- Wilhelm Reich, *Fasismien massapsykologia*. Otava, Helsinki 1982 (1933).